

Elektroniczne postępowanie upominawcze

Elektroniczny obieg informacji pozwoli na elektroniczną archiwizację akt sądowych w sprawach rozpatrywanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Co istotne, beneficjentem oszczędności będzie nie tylko wymiar sprawiedliwości, ale również strony postępowania.

SYLWIA KOTECKA

Prawnik, doktorantka w Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej [CBKE; <http://cbke.prawo.uni.wroc.pl>] na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Jej naukowe zainteresowania koncentrują się wokół prawnych aspektów informatyzacji administracji publicznej, w tym sądownictwa; autorka artykułów dotyczących tej materii. Przygotowuje rozprawę doktorską na temat elektronicznych pism procesowych w prawie postępowania cywilnego.

Przedstawione rozwiązanie jest wynikiem nieukończonych jeszcze prac członków Zespołu do spraw przygotowania założeń projektów aktów prawnych dotyczących elektronicznego postępowania sądowego w sprawach cywilnych, powołanego przez Ministra Sprawiedliwości. Skład Zespołu: prof. dr hab. Jacek Gołaczyński (przewodniczący), prof. dr hab. Mirosław Kutylowski, dr Dariusz Adamski, dr Dariusz Szostek, sędzia Wojciech Łukowski, Sylwia Kotecka, Anita Lewandowska (sekretarz). W pracach zespołu biorą także udział: sędzia Bogdan Pękalski i Marcin Szymański (Departament Centrum Ogólnopolskich Rejestrów Sądowych i Informatyzacji Resortu Ministerstwa Sprawiedliwości) oraz Berenika Kaczmarek i Łukasz Goździaszek (Uniwersytet Wrocławski). Postępowanie upominawcze, wsparte przez nowoczesne technologie, jest rozwiązaniem praktykowanym w niektórych rozwiniętych krajach. Celem projektowanej nowelizacji, przede wszystkim przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (ustawa z dnia 17 listopada 1964 r., Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 296 z późn. zm.; dalej: kpc), jest ustanowienie elektronicznego postępowania upominawczego (dalej: epu). Punktem wyjścia propozycji Zespołu do spraw przygotowania założeń projektów aktów prawnych dotyczących elektronicznego postępowania sądowego w sprawach cywilnych są regulacje polskiego postępowania upominawczego, zarówno aktualne, jak i już nieobowiązujące. Natomiast pod względem technicznym odwołuje się ona do rozwiązań, funkcjonujących w Wielkiej Brytanii (MoneyClaim Online, zob. <https://www.moneyclaim.gov.uk/csmco2/index.jsp>) oraz w Niemczech (automatisiertes Mahnverfahren; zob. np. <http://www.mahnung-online.de/>).

„E-sąd”

Proponowane rozwiązanie pociągnie za sobą istotne ograniczenie kosztów postępowania, zarówno dla wymiaru sprawiedliwości, jak i stron. Powodem prac nad wprowadzeniem nowego postępowania sądowego w sprawach cywilnych oraz ustanowienia tzw. sądu elektronicznego (jednego dla całego kraju) jest m.in. odciążenie innych sądów od rozpoznawania spraw, w których stan faktyczny nie jest skomplikowany i nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego. „E-sądem” będzie wydział cywilny sądu rejonowego, rozpoznający sprawy tylko i wyłącznie w epu. Do rozpatrywania środków odwoławczych na orzeczenia „e-sądu” właściwy będzie jeden w kraju „e-sąd” (wydział) odwoławczy.

Robocze określenie „e-sąd” jest nieco mylące i stanowi pewne uproszczenie. W epu wszelkie czynności sądowe będą podejmowane przez orzeczników (w tym referendarzy sądowych), a nie automatycznie przez system teleinformatyczny. Założeniem nowego postępowania jest przyspieszenie rozpatrywania spraw poprzez odpowiednie dostosowanie wymogów procedury cywilnej, zastosowanie nowoczesnych technologii informatycznych oraz automatyzacja tzw. biurowości sądowej (np. prowadzenia repertoriów i innych ksiąg czy statystyki) nie przekraczająca granic, poza którymi zagrożone byłoby dobro wymiaru sprawiedliwości. Konieczne jest zatem stworzenie „elektronicznej biurowości sądowej”, na co obecnie zezwala zarówno art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2001 r., Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.), który stanowi, iż akta mogą być tworzone i przetwarzane także z wykorzystaniem technik informatycznych, jak również §82 zarządzenia Mi-

nistra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych i innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. MS z 2003 r., Nr 5, poz. 22 z późn. zm.). Postuluje się stworzenie jednego repertorium elektronicznego, na wzór obecnie obowiązującego biurowości Krajowego Rejestru Sądowego. Określenie sądu mianem elektronicznego ma na celu podkreślenie, iż będzie on rozpatrywał sprawy wyłącznie w trybie elektronicznym.

Zakres podmiotowy i przedmiotowy epu

W sprawach rozpoznawanych w projektowanych postępowaniu będą stosowane przepisy o postępowaniu upominawczym. Najważniejsze odrębności zostaną przedstawione poniżej.

Epu przeznaczone zostało głównie (ale nie tylko) dla tzw. powodów masowych, czyli podmiotów, będących usługodawcami lub sprzedawcami, dochodzących roszczeń wynikających z umów m.in. o świadczenie usług pocztowych i telekomunikacyjnych, przewóz osób i bagażu w komunikacji masowej, dostarczanie energii elektrycznej, gazu i oleju opałowego, dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków, wywóz nieczystości, dostarczanie energii cieplnej. Ich roszczenia najczęściej udowodnione są dokumentami, przeważnie fakturami bądź rachunkami. Powód będzie obowiązany dokładnie opisać w elektronicznym formularzu pozwu dowód, na którym opiera swoje roszczenie (podać numer faktury,

kwotę należności, itd.). Takie rozwiązanie pozwoli pozwanym zweryfikować posiadanie danego dokumentu i sprawdzenie, czy należność z niego wynikająca została uiszczona, a w konsekwencji podjęcie decyzji w sprawie sprzeciwu od wydanego przez „e-sąd” nakazu zapłaty. Nie przewiduje się wnoszenia do „e-sądu” odpisów pism procesowych, pełnomocnictwa ani innych załączników (również elektronicznych) do pism procesowych. System teleinformatyczny, obsługujący epu, będzie przyjmować wyłącznie elektroniczne formularze tych ostatnich. Twierdzenia powoda i opis dowodów, stanowiących podstawę faktyczną żądania, będą więc wystarczające do wydania nakazu zapłaty, przy braku przesłanek negatywnych, określonych w przepisach kpc o postępowaniu upominawczym. Zakres przedmiotowy nowego postępowania odrębnego obejmie roszczenia pieniężne i inne, wskazane przez przepis szczególnie (na zasadzie analogicznej do regulacji obowiązującej obecnie w „zwykłym” postępowaniu upominawczym). W epu rozpatrywane będą również np. sprawy gospodarcze, jednakże z wyłączeniem stosowania przepisów kpc, regulujących inne postępowania odrębne. Konsumenci także będą mogli skorzystać z tego postępowania odrębnego.

Identyfikacja i komunikacja z „e-sądem”

Nie przewiduje się komunikacji z „e-sądem” za pomocą poczty elektronicznej. Na wzór angielskie-

go postępowania *Money Claim Online*, do korzystania przez powoda z systemu teleinformatycznego, obsługującego epu, uprawnia zdalne zalogowanie się. Takie rozwiązanie uzasadnione jest trzema powodami. Po pierwsze, wniesienie fikcyjnego pozwu będzie wiązać się z poniesieniem kosztów sądowych (skuteczne wniesienie pozwu warunkowane powinno być wniesieniem opłaty). Po drugie, dopuszczalne byłyby tylko takie sposoby uiszczania opłaty sądowej, które pozwalają na bezsprzeczne ustalenie tożsamości płacącego. Ta z kolei jest albo osobą wnoszącą pozew, albo wie, kto go wnosi. Tym samym powinno być możliwe wykrycie, kto wniósł fikcyjny pozew. Ponadto system teleinformatyczny powinien zawierać rozwiązania przeciwdziałające składaniu pozwów (a nawet inicjowaniu procesu składania pozwów) przez automaty bez udziału człowieka. Po trzecie, pozwanemu będzie przysługiwać bardzo prosty w zastosowaniu, niesformalizowany, gdyż nie wymagający uzasadnienia i przedstawienia dowodów (czyli inaczej, niż ma to miejsce obecnie w „tradycyjnym” postępowaniu upominawczym) oraz bezwarunkowy sposób obalenia żądań powoda - sprzeciw od nakazu zapłaty.

Pozew w postaci formularza on-line będzie wnoszony poprzez elektroniczny portal dostępowy „e-sądu”. Dla uniknięcia spowolnienia połączenia z systemem teleinformatycznym, obsługującym epu, na skutek zbyt dużej ilości symultanicznych połączeń w tym samym czasie, udostępniona

R E K L A M A

Letnia promocja Wielka obniżka cen

Kaspersky Anti-Virus 7.0 zapewnia ochronę antywirusową stworzoną w oparciu o najnowsze technologie ochrony. Możesz swobodnie pracować, komunikować się, surfować po Internecie i grać w gry online — twój komputer jest bezpieczny.

Kaspersky Internet Security 7.0 łączy wszystkie funkcje antywirusowe programu Kaspersky Anti-Virus z dodatkowymi możliwościami, takimi jak kontrola rodzicielska, zapora sieciowa, filtr antyspamowy, ochrona prywatności i inne.

KASPERSKY Lab

Kaspersky Lab Polska Sp. z o.o., 42-200 Częstochowa, ul. Krótka 27A
Tel./faks: (34) 368 18 14, 368 18 15, info@kaspersky.pl, www.kaspersky.pl
www.viruslist.pl - najświeższe informacje o zagrożeniach internetowych

* sugerowana cena detaliczna rocznej licencji elektronicznej wersji Home Edition

powinna zostać aplikacja pozwalająca na wypełnienie pozwu off-line i dokonanie połączenia jedynie na potrzeby wniesienia go. Pozew będzie można zatem wnieść na dwa sposoby:

- na formularzu generowanym w trybie on-line;
- na formularzu generowanym w trybie off-line. Powodom pozostawiona zostanie możliwość zintegrowania drugiego ze wskazanych wariantów ze swoimi systemami informatycznymi. System teleinformatyczny, obsługujący epu, musi automatycznie przenieść dane zamieszczone w pozwie i innych pismach procesowych do elektronicznych ksiąg sądowych i pism sądowych. W szczególności system ten powinien informować o skutecznym, w sensie informatycznym, złożeniu pozwu. W sensie prawnym wniesienie pisma procesowego drogą elektroniczną nastąpi w dacie wprowadzenia tego pisma do systemu teleinformatycznego, obsługującego epu.

Powód obowiązany będzie komunikować się z „e-sądem” (wnosić pisma procesowe, odbierać pisma sądowe) jedynie elektronicznie. Jeśli powód wniósłby do „e-sądu” pismo w postaci tradycyjnej (na papierze), nie wywrze ono skutków prawnych, a e-sąd pozostawi je bez rozpoznania. Zmiana podmiotu i przedmiotowa powództwa oraz wniesienie powództwa wzajemnego będą niedopuszczalne. Natomiast pozwany będzie jedynie uprawniony do wniesienia do „e-sądu” pism procesowych w postaci elektronicznej oraz może wyrazić zgodę na elektroniczne doręczenia; nie będzie na niego nałożony obowiązek komunikowania się z „e-sądem” drogą elektroniczną. Wydrukowany dla pozwanego i doręczony mu w sposób tradycyjny nakaz zapłaty będzie zawierał unikalny kod sprawy. Pozwany po wpisaniu kodu w portalu „e-sądu” uzyska dostęp do akt elektronicznych i będzie mógł drogą elektroniczną wnieść pisma procesowe (sprzeciw od nakazu zapłaty, wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu, zażalenie na postanowienie o odrzuceniu sprzeciwu). Niemniej jednak akta sprawy będą mieć postać wyłącznie elektroniczną. Jeśli pozwany wnieśli do „e-sądu” sprzeciw od nakazu zapłaty bądź inne pismo procesowe na papierze, dokument zostanie zeskanowany, a plik umieszczony w elektronicznych aktach sprawy.

Identyfikacja użytkowników wewnątrz „e-sądu”, ze względu na rangę podejmowanych przez nich działań, odbywać się będzie przy zastosowaniu dodatkowych mechanizmów weryfikacyjnych, stosowanych w systemach korporacyjnych. Dla przykładu, mogą to być techniki hasel jednorazowych, generowanych na komputerze użytkownika, kody dostępu, generowane przez tokeny kryptograficzne czy podpis cyfrowy, umożliwiające identyfikację osoby go składającej oraz gwarantujące, że treść podpisywanego dokumentu nie uległa zmianie po złożeniu podpisu. Uzyskanie danych, pozwalających na działanie w systemie teleinformatycznym, obsługującym epu przez profesjonalnych pełnomocników procesowych, warunkowane byłoby dodatkowo identyfikacją w korporacji zawodowej, co ma zapobiegać wyludzeniu przez strony kosztów profesjonalnego zastępstwa procesowego.

Orzeczenia i doręczenia

Orzeczenia wydawane będą wyłącznie w postaci elektronicznej. Wszelkie czynności „e-sądu” utrwalane są w systemie teleinformatycznym, obsługującym epu i opatrywane podpisem elektronicznym, umożliwiającym identyfikację osoby go składającej oraz gwarantującym, że ich treść nie uległa zmianie po złożeniu podpisu. Elektroniczny nakaz zapłaty będzie tytułem egzekucyjnym, któremu będzie nadawana elektroniczna klauzula wykonalności. Komornicy zostaną obowiązani prowadzić egzekucję na podstawie elektronicznego tytułu wykonawczego i elektronicznego wniosku o wszczęcie egzekucji.

Pozwanemu doręczać się będzie wydrukowany nakaz zapłaty z wydrukowanym pozwem. Doręczenia dla powoda (np. zarządzenie wzywające do uzupełnienia braków formalnych pisma procesowego, zarządzenie o zwrocie pozwu, postanowienie o odmowie wydania nakazu zapłaty, nakaz zapłaty, postanowienie o uchyleniu nakazu zapłaty) dokonywane będą jedynie w postaci elektronicznej. Elektroniczne pisma sądowe są doręczone z datą wskazaną w elektronicznym potwierdzeniu odbioru korespondencji. W przypadku braku takiego potwierdzenia doręczenie uznane zostanie za skuteczne z upływem 14 dni od daty umieszczenia korespondencji w elektronicznych aktach sprawy.

W przypadku zaistnienia przesłanek z art. 499 kpc (brak podstaw do wydania nakazu zapłaty) „e-sąd” wyda niezaskarżalne postanowienie o odmowie wydania nakazu zapłaty. Jeśli wystąpi niemożność doręczenia pozwanemu nakazu zapłaty, „e-sąd” z urzędu uchyli nakaz i umorzy postępowanie. W przypadku wniesienia przez pozwanego sprzeciwu nakaz zapłaty utraci moc. W razie zaistnienia tych trzech sytuacji powód będzie pouczany o możliwości wniesienia sprawy do „zwykłego” sądu (wg właściwości miejscowej) w ciągu 14 dni, z zachowaniem terminu wniesienia pozwu do „e-sądu”, o ile wystąpi tożsamość roszczeń w obu pozwach. W wypadku wniesienia pisma procesowego po tym terminie traktowane będzie ono jako nowy pozew.

Pismom sądowym nadawany będzie unikalny identyfikator. Każdy będzie mógł w trybie on-line, korzystając z odpowiedniej funkcjonalności portalu „e-sądu”, w oparciu o ten identyfikator zweryfikować autentyczność wydrukowanego pisma sądowego. Ponieważ również nadanie klauzuli wykonalności i złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji będzie mogło być dokonywane w postaci elektronicznej, identyfikator będzie użyteczny zwłaszcza w przypadku elektronicznego tytułu wykonawczego. Zgodnie bowiem z art. 805 kpc, przy pierwszej czynności egzekucyjnej doręcza się dłużnikowi zawiadomienie o wszczęciu egzekucji, z podaniem treści tytułu wykonawczego i wymienieniem sposobu egzekucji. Powód nie będzie dołączać tytułu wykonawczego do wniosku o wszczęcie egzekucji, jedynie oświadczy, że tytuł został wydany w postaci elektronicznej. Tym samym powód nie będzie uiszczać opłaty od wydania odpisu tytułu wykonawczego. Komornik wydrukuje wniosek o wszczęcie egzekucji i tytuł wykonawczy. Sądy powinny mieć możliwość dostępu webowego do elektronicznych akt komorniczych.

Opłaty sądowe

W portal „e-sądu” będą wbudowane mechanizmy umożliwiające elektroniczne opłacenie pism procesowych, na wzór rozwiązań przyjętych w handlu elektronicznym. Istnieć powinny w tym zakresie dwa zasadnicze wymogi:

- niezawodne zidentyfikowanie osoby lub podmiotu uiszczającego opłatę;
- uzyskanie informacji od zaufanej strony trzeciej (instytucji finansowej, instytucji pieniądza elektronicznego, itp.) o zainicjowaniu procesu uiszczenia opłaty niezwłocznie po zleceniu takiej operacji przez wnoszącego (tj. zanim środki pieniężne wpłyną na rachunek odbiorcy; system tego rodzaju wdrażany jest przez Krajową Izbę Rozliczeniową).

Dla ułatwienia dostępu do „e-sądu” dopuszczona powinna zostać maksymalna ilość różnych sposobów zapłaty, spełniających wskazane wymogi (karty kredytowe, przelewy on-line, ewentualnie inne).

Opłaty od pism procesowych, wnoszonych w epu, powinny być niższe niż w postępowaniu nakazowym. Suma opłat przy złożeniu sprzeciwu powinna być mniejsza niż w „tradycyjnym” postępowaniu upominawczym. W przypadku wniesienia pozwu na dotychczasowych zasadach, powód będzie miał obowiązek uiścić pozostałą część opłaty, ale pod warunkiem, że wnosząc ponownie pozew do „tradycyjnego” sądu, poinformuje ten sąd o wcześniejszym postępowaniu elektronicznym. Jeśli tego nie zrobi, będą obowiązywać go „zwykłe” stawki. Ponadto należy mieć na uwadze maksymalne uproszczenie kwestii obliczania wysokości opłat. System teleinformatyczny będzie „pomagać” obliczyć powodowi konieczną opłatę, tj. po wprowadzeniu do formularza wartości przedmiotu sporu system informowałby o wysokości należnej opłaty.

Pomoc techniczna

Dla podmiotów, chcących skorzystać z epu, zostanie stworzona pomoc telefoniczna i adres e-mail w sprawach technicznych oraz dotyczących zasad funkcjonowania systemu (tzw. call center). Call center nie będzie udzielać porad prawnych. Zastrzeżenie takiej treści powinno znaleźć się w portalu epu. Stworzona powinna zostać też procedura uwzględniania uwag dotyczących nieprawidłowego działania systemu teleinformatycznego i powiadamiania osób sygnalizujących nieprawidłowości o podjętych działaniach.

Korzyści

Proponowane postępowanie odrębne pociągnie za sobą istotne oszczędności budżetowe. Formularze elektroniczne ułatwią konstruowanie pism procesowych i znacznie wyeliminują niebezpieczeństwo zaistnienia braków formalnych w takich pismach, co wiąże się ze zmniejszeniem ilości i kosztów doręczeń dokonywanych w sposób dotychczasowy („tradycyjny”). Elektroniczny obieg informacji pozwoli na elektroniczną archiwizację akt sądowych w sprawach rozpatrywanych w epu. Co istotne, beneficjentem oszczędności będzie nie tylko wymiar sprawiedliwości, ale również strony postępowania. ■